

Izvirni znanstveni članek (1.01)
BV 70 (2010) 4, 583-603
UDK: 27-46-774(497.4)
Prejeto: 11/2010

Brigita Perše

Tipologija živosti župnij v Sloveniji

Povzetek: Pastoralisti postavljajo začetek krize župnije v čas pred drugo svetovno vojno. Krizo župnije (ali prehodno obdobje župnije) razumejo kot neučinkovitost oziroma neustreznost njenih dosedanjih oblik (modelov) delovanja, kot neprilagodljivost novim potrebam posameznika in družbe. Na krizo in na družbene izzive je odgovoril drugi vatikanski koncil, ki je z novim poudarkom v ekleziologiji prekinil večstoletno »ločenost« med kleriki in laiki, to pa je zahtevalo spremembo dotedanje župnijske strukture.

Iz teh pravkar navedenih razlogov smo izvedli raziskavo, v kateri smo poskušali ovrednotiti pastoralno stanje naših župnij v luči koncilskih poudarkov; predstavljamo jo v tej študiji. Še zlasti nas je zanimalo, koliko tipov živosti župnij obstaja pri nas. To je prva tovrstna raziskava v Sloveniji, zato je bilo treba poprej izbrati ustrezno metodo in določiti merljive indikatorje pastoralnega stanja oziroma živosti župnije. Izoblikovana tipologija živosti župnij se lahko v prihodnje uporabi kot model za tipiziranje župnij pri nas. Izsledki raziskave župnij ljubljanske nadškofije in njihova interpretacija so lahko v pomoč pri načrtovanju župnijske pastore, pri iskanju župnij »dobre prakse« ipd.

Ključne besede: pastoralno stanje, župnijska pastore, živost župnije, pastoralna dejavnost, župnijska aktivnost, tipologija župnij, ljubljanska nadškofija

Abstract: **A Typology of the Liveliness of Slovenian Parishes**

Pastoral scholars place the beginning of the crisis of the parish in the time before the Second World War. They understand the crisis of the parish (or the transitional period thereof) as ineffectuality or inappropriateness of the hitherto used forms (models) and lack of adaptability to the new needs of the individual and of the society. Vatican II gave an answer to the crisis and to the social challenges. By bringing new emphases in ecclesiology, it did away with the division between clergy and lay people that had lasted for centuries, which, however, required a change of the parish structure of the time.

These were some reasons for starting an investigation in order to evaluate the pastoral situation of our parishes in the light of the emphases of Vatican II, which investigation is presented in this paper. It was of special interest to find out how many types of the liveliness of parishes exist in the country. This is the first investigation of this kind in Slovenia, which means that the first task was to choose a suitable method and to determine measurable indicators of the pastoral situation in the parish. The established typology of the liveliness of parishes can serve as a model for classification of parishes. The investigation

results on the example of the parishes of the archdiocese of Ljubljana and the interpretation thereof can prove helpful in planning parish pastoral care, in looking for parishes with "good practice" etc.

Key words: pastoral situation, parish pastoral care, liveliness of parish, pastoral activity, parish activity, typology of parishes, archdiocese of Ljubljana

1. Uvod

Pastoralisti postavljajo začetek krize župnije v čas pred drugo svetovno vojno. Krizo župnije (ali prehodno obdobje župnije) razumejo kot posledico pomanjkanja globlje teološke utemeljitve župnije; kot neučinkovitost njenega pastoralnega delovanja; kot neustreznost dosedanjih oblik (modelov) delovanja župnije; kot neprilagodljivost novim potrebam posameznika in družbe (Valenčič 2000, 34).

Na družbene izzive je odgovoril drugi vatikanski koncil (1962–1965), ki je z novim poudarkom v eklezilogiji prekinil večstoletno tako imenovano »temeljno pastoralno shizmo« (Zulehner 2002, 100; Hennersperger 1999, 28), se pravi večstoletno ločenost med kleriki in laiki, to pa je zahtevalo spremembo dotedanje župnijske strukture. Več stoletij prevladujoča »pastorala za ...« se tako spremeni v »pastorala z ...«. Odprla se je torej možnost oblikovanja novih laičkih služb, ki poprej niso bile možne (Zulehner idr. 1997, 51–52; Perše 2010, 252–254).

Po drugem vatikanskem koncilu so se vrstile škofijske in narodne sinode, ki so iskale poti, kako udejanjiti koncilске smernice v krajevni Cerkvi. Tudi pri nas je bila sprva takšna namera, vendar smo se zaradi težav, s katerimi so se srečevali v Evropi, raje odločili za postopno sinodo. V ta namen je kot prvi korak izšlo šest zvezkov Prenove (*Zakramenti. Evharištična skrivnost* 1976; *Krst. Birma* 1976; *Sveta pokora. Bolniško maziljenje* 1976; *Duhovniško posvečenje* 1976; *Sveti zakon* 1976; *Človek in kristjan v današnji slovenski družbi in Cerkvi* 1979). Sledila je pobuda o pastoralnih ciklikih, ko ima vsako pastoralno leto svoj poudarek kot nekakšen uvod v pastoralno leto. Po letu 1988 so sledili *škofijski zbori* s svojimi sklepi in smernicami (*Zbornik POZLN 1988* 1989; *Zbornik 3. zasedanja POZLN 1991* 1992; *Družina varuje in daje rast življenju in veri* 1990; *O življenju duhovnikov* 1998; *Cestnik* 2002; *Pastoralne smernice* 1996). Nekatero njihovo ugotovitve in poudarke je zaslediti v *Sklepnem dokumentu Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem* (Štuhec idr. 2002). Ta plenarni zbor se je zavzel za župnijo kot »skupnost občestev (*communitas communitarum*)« (PZ 426). Tudi drugače je bila v vseh pokoncilskih poskusih pri nas izražena želja po oživitvi župnije predvsem s pomočjo malih skupin oziroma občestev.

V zvezi z vsemi pokoncilskimi »sinodalnimi« poskusi pri nas pa so zaskrbljujoče ugotovitve Petra Kvaternika, ki pravi, da je njihova skupna značilnost: »veliko vloženega truda v pripravo in formalno izvedbo in natis zaključnih besedil ter nesposobnost sprejete sklepe prenesti v pastoralno prakso« (2008, 257).

Kriza župnije in nesposobnost udejanjanja koncilskih smernic v njeni pastoralni praksi pa nujno kličeta po raziskavi, ki bi ovrednotila, kakšno je pastoralno stanje župnij. Zato smo izvedli raziskavo, s katero smo želeli ovrednotiti pastoralno stanje oziroma živost naših župnij. Ker pa v Sloveniji še nimamo vpeljane metodologije

ugotavljanja živosti, smo z različnih vidikov gledanja na živost poskušali ugotoviti, kako lahko najbolj »verodostojno« ovrednotimo živost župnij pri nas oziroma jih po živosti primerjamo med seboj.

2. Raziskava

2.1 Hipoteze

V raziskavi smo želeli potrditi oziroma ovreči hipotezi:

- da se župnije razlikujejo po pastoralni živosti oziroma da obstaja več tipov živosti župnij;
- da je tip živosti župnije v tesni povezavi s stopnjo urbanizacije okolja.

2.2 Materiali in metode

Pri določitvi ustreznih kriterijev za ovrednotenje pastoralnega stanja župnij v luči poudarkov drugega vatikanskega koncila, ki so merljivi in omogočajo preverjanje s sistematičnim in znanstvenim pristopom, smo se oprli na tipologijo živosti župnij, po kateri je Zulehner tipiziral župnije v enem od dunajskih vikariatov (Zulehner 2003, 133–150). Ovrednotenje živosti župnij po zgledu Zulehnerjevih kriterijev živosti smo v naši raziskavi poimenovali *tipologija pastoralne raznovrstnosti župnij*, v kateri smo hkrati upoštevali tri indikatorje:

1. indikator je raznovrstnost služb,
2. indikator sta raznovrstnost skupin in pogostost njihovih srečanj,
3. indikator je raznovrstnost pobožnosti in pogostost njihovih obhajanj v župniji.

V raziskavi smo se osredotočili na župnije ljubljanske nadškofije. Ljubljanska nadškofija ima 233 teritorialnih župnij, ki so povezane v 17 dekanij.

V raziskavi smo se oprli na podatke župnijskih poročil, ki jih zbira in hrani Pastoralna služba Nadškofije Ljubljana. Osredotočili smo se zlasti na leto 2006 oziroma 2006/2007. Zaradi pomanjkljivo izpolnjenih župnijskih poročil (*Letni pregled pastoralnega dela: bogoslužni del za leto 2006 in oznanjevalno-karitativni del za leto 2006/2007*) ali zaradi morebitnih izjemnih situacij v omenjenem letu smo te podatke primerjali in uskladili z dvema preteklima in dvema prihodnjima letoma. Tako bi lahko rekli, da naša raziskava odseva pastoralno stanje petih let (2004–2008) v župnijah ljubljanske nadškofije, s poudarkom na letu 2006 oziroma 2006/2007.

Da smo lahko primerjali župnije po omenjenih indikatorjih pastoralne raznovrstnosti, smo indikatorje združiti v eno oceno pastoralne raznovrstnosti. V ta namen smo vrednosti indikatorjev poprej rekodirali v pet vrednosti od 1 do 5, in to z relativno primerjalno metodo enakih deležev enot; pri tem vrednost 5 pomeni največjo raznovrstnost, vrednost 1 pa najmanjšo raznovrstnost glede na druge župnije v nadškofiji. Vse tri tako kodirane vrednosti indikatorjev (1–5) smo nato se-

šteli, oceno pastoralne raznovrstnosti pa dobili kot njihovo aritmetično sredino. Za konec smo te ocene rekodirali po relativni primerjalni metodi enakih deležev enot v tri vrednosti (1–3) oziroma tri tipe pastoralne raznovrstnosti. Župnije z vrednostjo 1 smo poimenovali malovrstni tip (ker imajo malo vrst služb, srečanj in pobožnosti v primerjavi z drugimi župnijami v nadškofiji), z vrednostjo 2 srednjevrstni tip, s 3 pa mnogovrstni tip.

Pred samo raziskavo smo zaradi naše hipoteze o povezanosti med tipom pastoralne živosti župnije in stopnjo urbanizacije okolja vse župnije ljubljanske nadškofije kategorizirali še po stopnji urbanizacije okolja na podeželske, primestne in mestne.¹

V raziskavi smo pri splošni analizi preučevanih pojavov in pri slikovnih prikazih uporabili statistično metodo razvrščanja župnij v razrede, za analizo njihovih povezav – zlasti s stopnjo urbanizacije okolja – pa test korelacije.

2.3 Rezultati

2.3.1 Pastoralna raznovrstnost župnij

2.3.1.1 Oblikovanje tipov pastoralne raznovrstnosti župnij

Raziskava župnij ljubljanske nadškofije je pokazala, da se gibajo preučevani indikatorji pastoralne raznovrstnosti župnije v okviru naslednjih vrednosti:

1. *indikator*, ki je seštevek obstoječih vrst *služb* v župniji, ima lahko najvišjo vrednost 29, kolikor je vseh preučevanih služb (vse preučevane službe so predstavljene na sliki 1.);

2. *indikator*, ki je produkt seštevek preučevanih *skupin* (33) in pogostosti srečanj (3), ima lahko najvišjo vrednost 99 (vse preučevane skupne in mejne vrednosti kodiranj pogostosti njihovih srečanj v obsegu od 0 do 3 so predstavljene v tabeli 1);

3. *indikator*, ki je produkt seštevek preučevanih *pobožnosti* (9) in pogostosti srečanj (4),² ima lahko najvišjo vrednost 36 (vse preučevane vrste pobožnosti so predstavljene na sliki 3).

¹ Zaradi »zapletenosti« fenomenov mest smo se pri določitvi mestnih župnij opirali na strokovno delo z naslovom *Mestna naselja v Republiki Sloveniji 2003* (Pavlin idr. 2004). V njem so namreč strokovnjaki izdelali za statistična raziskovanja stopnje urbanizacije okolja konkreten seznam mest z obmestji v Sloveniji. Pri določitvi primestnih in podeželskih župnij pa smo uporabili tudi mnenja župnikov, članov ŽPS ipd. Razvrstitev župnij glede na stopnjo urbanizacije je pokazala, da je v ljubljanski nadškofiji 48,1 % župnij podeželskih, 21,9 % jih je primestnih, 30 % pa mestnih.

² Pogostost obhajanja pobožnosti je izražena na intervalu vrednosti 0–4; pri tem pomeni 4 – vsak dan; 3 – tedensko; 2 – mesečno; 1 – včasih; 0 – nikoli.

		Vrste skupin	Vrednost pogostosti srečanj ³			
			0	1	2	3
a) Oznanjevalne	Odrasli	1. Zakonska skupina	0	1–8	9–10	11+
		2. Molitvena skupina	0	1–24	25–49	50+
		3. Biblična skupina	0	1–9	10–19	20+
		4. Skupno načrtovanje s katehisti/njami	0	1–3	4–8	9+
		5. Versko izobraževanje odraslih	0	1–3	4–7	8+
	Mladi	6. Mladinska veroučna skupina (MVS)	0	1–19	20–29	30+
		7. Duhovne vaje, obnove in vikendi za mlade	Niso			So.
		8. Skavti (popotniki/ce)	0	1–10	11–29	30+
		9. Skupina animatorjev	0	1–5	6–12	13+
		10. Dramska skupina	0	1–5	6–12	13+
		11. Druge dejavnosti mladih v župniji izven rednih katehez	0	1–5	6–14	15+
	Otroci	12. Veroučne skupine za osnovnošolce	0	1–4	5–7	8+
		13. Skupna priprava na obhajilo	0	1–3	4–9	10+
		14. Birmanska skupina	0	1–5	6–14	15+
		15. Skavti (volčiči in izvidniki/ce)	0	1–10	11–24	25+
		16. Oratorij	Ni			Je.
		17. Duhovne vaje osnovnošolcev	Niso			So.
		18. Delavnice/krožki	0	1–3	4–12	13+
		19. Katoliški vrtec	Ni			Je.
b) Bogoslužne	20. Skupina ministrantov	0	1–5	6–15	16+	
	21. Skupina bralcev beril	0	1–2	3–4	5+	
	22. Otroški pevski zbor	0	1–11	12–29	30+	
	23. Mladinski pevski zbor	0	1–12	13–29	30+	
	24. Mešani pevski zbor	0	1–12	13–29	30+	
	25. Moški ali ženski pevski zbor	0	1–12	13–39	30+	
c) Diakonijske	26. Župnijska karitas	0	1–4	5–9	10+	
	27. Vera in luč, KBBI, Vincencijeva konferenca, Kolpingovo združenje	Niso			So	
	28. Posebna skupina starejših	0	1–9	10–14	15+	
	29. Svetovalnica	Ni			Je	
	30. Druge diakonijske skupine	0	1–4	5–9	10+	
č)	31. Župnijski pastoralni svet (ŽPS)	0	1–4	5–8	9+	
d)	32. Župnijski gospodarski svet (ŽGS)	0	1	2–3	4+	
e)	33. Cerkvena gibanja in skupnosti	Ni			Je	

Tabela 1. Preučevane župnijske pastoralne skupine in kodiranje pogostosti njihovih srečanj na intervalu 0–3, 2006 (2006/2007)

³ Pri vsaki obstoječi skupini v župniji smo njeno letno pogostost srečanj kodirali v obseg od 1 do 3. V župniji, kjer v preučevanem letu tovrstne skupine ni bilo, smo pripisali nič. Kjer bi bilo nesmiselno oziroma nemogoče ovrednotiti število srečanj, smo pri analizi upoštevali samo ali skupina je (pripisali vrednost 3) oziroma ali skupine ni (vrednost 0). Posebnost so tudi veroučne skupine za osnovnošolce. Ker imajo skoraj vse župnije verouk za osnovnošolce tedensko, smo pri vrednotenju »pogostosti srečanj« upošte-

Kakor smo že napovedali, smo za medsebojno primerjanje župnij ljubljanske nadškofije po tako imenovani pastoralni raznovrstnosti vsakega od treh indikatorjev poprej rekodirali po relativni primerjalni metodi enakih deležev župnij v eno od petih različnih vrednosti od 1 do 5.⁴ Vse tri tako kodirane preučevane indikatore (1–5) smo nato sešteli, oceno pastoralne raznovrstnosti župnij pa dobili kot njihovo aritmetično sredino. Tako so dobile vse župnije v ljubljanski nadškofiji eno od trinajstih možnih ocen pastoralne raznovrstnosti. Za konec smo te ocene rekodirali v tri tipe (1–3); pri tem so ocene 1, 1,5, 1,7 in 2 prejele vrednost 1, ocene 2,3, 2,7, 3 in 3,7 vrednost 2, ocene 4, 4,3, 4,7 in 5 pa vrednost 3.

Izsledki raziskave župnij ljubljanske nadškofije po tako imenovani tipologiji pastoralne raznovrstnosti župnij so torej pokazali, da pri nas obstajajo trije različni tipi župnij, ki smo jih poimenovali nekoliko drugače kakor Zulehner:⁵

- malovrstni tip župnij: to je tista tretjina župnij, ki so imele najslabšo skupno vrednost vseh treh indikatorjev;
- srednjevrstni tip župnij: sem smo uvrstili tretjino župnij, ki so bile po vrednosti omenjenih indikatorjev nekoliko nad vrednostmi župnij malovrstnega tipa;
- mnogovrstni tip župnij: to je tretjina župnij z najboljšo skupno vrednostjo omenjenih treh indikatorjev.

2.3.1.2 Značilnosti tipov pastoralne raznovrstnosti župnij

V nadaljevanju predstavljamo značilnosti posameznih tipov pastoralne raznovrstnosti župnij v ljubljanski nadškofiji.

2.3.1.2.1 Povprečne vrednosti indikatorjev

Ko smo analizirali župnije ljubljanske nadškofije po tipih pastoralne raznovrstnosti župnij, smo ugotovili:

Malovrstne župnije imajo v povprečju 8,3 različnih vrst služb, 6,9 različnih vrst skupin in 5,5 različnih vrst pobožnosti, sestanejo se v povprečju tudi manjkrat kakor se iste vrste skupin in pobožnosti v župnijah obeh drugih dveh bolj raznovrstnih tipov.

vali kar število veroučnih razredov v župniji. Zaradi majhnega števila veroučencev namreč ponekod združujejo več razredov skupaj. Tako so vrednost 1 dobile župnije, ki imajo veroučne ure samostojno za manj kot 5 veroučnih razredov, vrednost 2 župnije, ki imajo veroučne ure samostojno za 5 do 7 veroučnih razredov, vrednost 3 pa tiste, ki imajo veroučne ure samostojno za 8 ali več veroučnih razredov.

⁴ **Tabela 2:** Mejne vrednosti rekodiranja vrednosti treh indikatorjev pastoralne raznovrstnosti župnij ljubljanske nadškofije v obseg 1–5 po relativni primerjalni metodi enakih deležev enot s SPSS

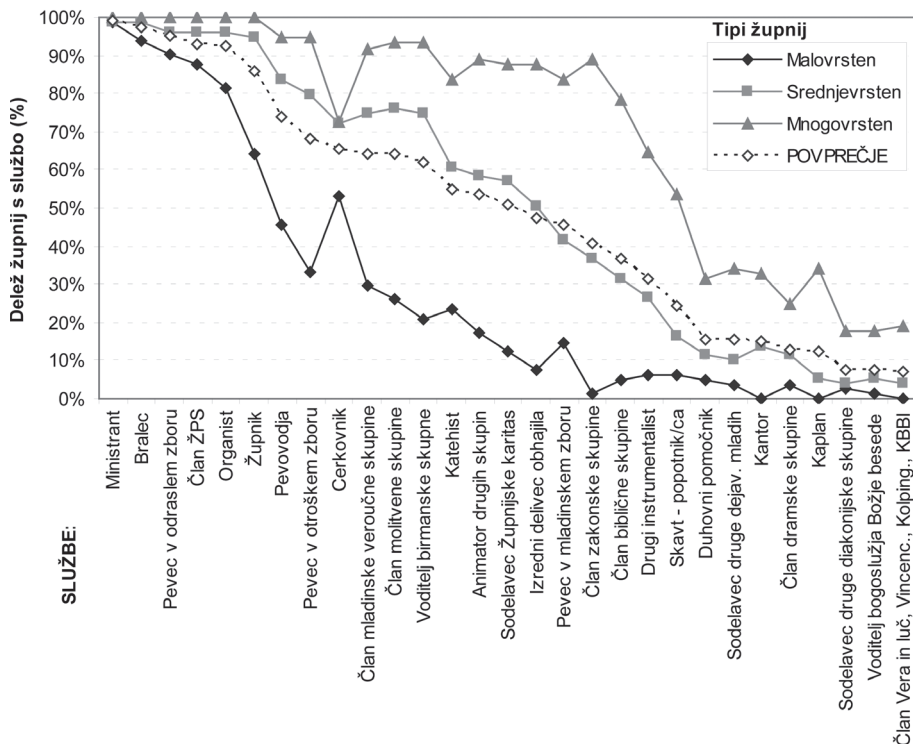
Parameter		Indikator 1 (Službe)	Indikator 2 (Skupine*pogostost)	Indikator 3 (Pobožnosti*pogostost)
N	Upoštevane	233	233	233
	Manjkajoče	0	0	0
%	20	9,0	14,0	14,0
	40	13,0	25,6	17,0
	60	16,0	36,4	20,0
	80	20,0	50,0	22,0

⁵ Tri končne tipe župnij je Zulehner interpretirajoče poimenoval: žive, obremenjene in umirajoče (Zulehner 2003, 133–149).

Srednjevrstne župnije imajo v povprečju 14,9 vrst služb, 14,2 vrst skupin in 7,4 vrst pobožnosti.

Mnogovrstne župnije imajo v povprečju 20,7 vrst služb, 21,8 vrst skupin in 8,3 vrst pobožnosti, tudi sestanejo se pogosteje, kakor se iste vrste skupin in pobožnosti v župnijah obeh drugih dveh manj raznovrstnih tipov.

2.3.1.2.2 Službe

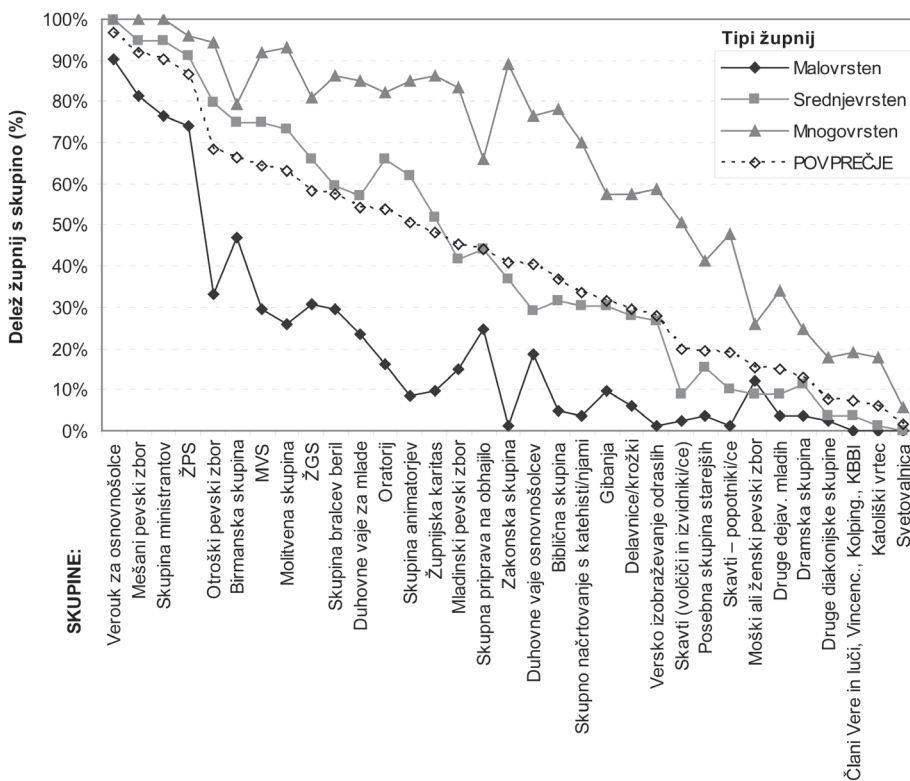

Slika 1. Deleži župnij v ljubljanski nadškofiji s preučevanimi službami po tipih pastoralne raznovrstnosti, 2006(2006/2007)

S slike 1, na kateri si preučevane župnijske službe sledijo od najbolj do najmanj razširjenih po župnijah ljubljanske nadškofije (od leve proti desni), je razvidno, da je vrstni red razširjenosti preučevanih vrst služb skoraj pri vseh treh tipih pastoralne raznovrstnosti enak, tako da se tipi razlikujejo pretežno zgolj v frekvenci župnij s posamezno skupino, ki je v bolj raznovrstnih tipih seveda večja; največje odstopanje od omenjenega je bilo pri službi cerkovnika, ki je na sliki resda na 9. mestu po razširjenosti služb v župnijah ljubljanske nadškofije (glej črtkano črto), a je znotraj mnogovrstnih župnijah po razširjenosti služb šele na 19. mestu, pri srednjevrstnih na 12. mestu, v malovrstnih pa na 7. mestu. Iz slike je razvidno, da je bila po župnijah v nadškofiji najbolj razširjena ministrantska služba, ki so jo ime-

le skoraj vse župnije ne glede na tip pastoralne raznovrstnosti, najmanj pa je bilo razširjeno članstvo diakonijskih skupin, kakor so Vera in luč, Krščansko bratstvo bolnikov in invalidov (KBBI), Vincencijeva konferenca ali Kolpingovo združenje (7,3 % župnij). Pri tem pa je bila med posameznimi tipi opazna razlika – člane vsaj ene od teh diakonijskih skupin je imelo: 19,2 % mnogovrstnih župnij, 3,8 % srednjevrstnih, v malovrstnih župnijah pa jih ni bilo. S slike 1 je razvidno tudi, da so imele v nadškofiji župnika v svojem kraju resda tri četrtine (85,8 %) župnij (črtkana črta). Toda glede na tip pastoralne raznovrstnosti so imele župnika v svojem kraju: vse mnogovrstne župnije, 94,9 % srednjevrstnih in 64,2 % malovrstnih župnij ipd.

2.3.1.2.3 Skupine

Slika 2. Deleži župnij v ljubljanski nadškofiji s preučevanimi skupinami po tipih pastoralne raznovrstnosti, 2006 (2006/2007)

S slike 2, na kateri si skupine sledijo od leve proti desni od najbolj do najmanj razširjenih po župnijah ljubljanske nadškofije (glej črtkano črto), je razvidno, da je imelo v ljubljanski nadškofiji največ župnij organiziran verouk za osnovnošolce, in to vse župnije srednjevrstnega in mnogovrstnega tipa ter 90,1 % župnij malovrstnega tipa. Najmanj župnij v nadškofiji pa je imelo svetovalnico, in to zgolj 5,5 % župnij mnogovrstnega tipa.

Splošne ugotovitve v zvezi z župnijskimi skupinami v ljubljanski nadškofiji po tipih pastoralne raznovrstnosti župnij so:

Malovrstne župnije so imele zgolj oznanjevalne skupine za osnovnošolce (ve-rouk, birmanska skupina), osnovne bogoslužne skupine (mešani pevski zbor, skupina ministrantov) in obvezne vodstvene skupine (ŽPS, ŽGS). Župnijsko karitas je imelo le 9,9 % malovrstnih župnij, skoraj nobena župnija pa ni imela kake druge diakonijske skupine.

Večina srednjevrstnih župnij je imela poleg že omenjenih skupin pri malovrstnih župnijah še mladinsko veroučno skupino (MVS), molitveno skupino, oratorij, skupino animatorjev, skupino bralcev, duhovne vaje za mlade, mladinski pevski zbor in župnijsko karitas.

Večina mnogovrstnih župnij je imela še nekatere oznanjevalne službe odraslih (biblična skupina, skupno načrtovanje s katehisti, versko izobraževanje odraslih ipd.) in dodatne dejavnosti za osnovnošolce ob redni katehezi (duhovne vaje in delavnice/krožke za osnovnošolce, skupno pripravo na obhajilo osnovnošolcev), pa gibanja in skupine skavtov.

Če na preučevane vrste skupin pogledamo z vidika temeljnih pastoralnih področij (oznanjevanje, bogoslužje, diakonija), lahko opazimo, da je bilo v župnijah ljubljanske nadškofije zelo malo diakonijskih skupin. S slike 2 je razvidno, da je imelo:

48,1 % župnij župnijsko karitas,

19,3 % župnij posebno skupino starejših,

7,3 % župnij eno od diakonijskih skupin, kakor so Vera in luč, Krščansko bratstvo bolnikov in invalidov (KBBI), Vincencijeva konferenca ali Kolpingovo združenje,

7,7 % župnij pa še kako drugo diakonijsko skupino, kakor na primer dobrodelno sekcijo (Begunje pri Cerknici), Anino upanje (Ihan) ipd.,

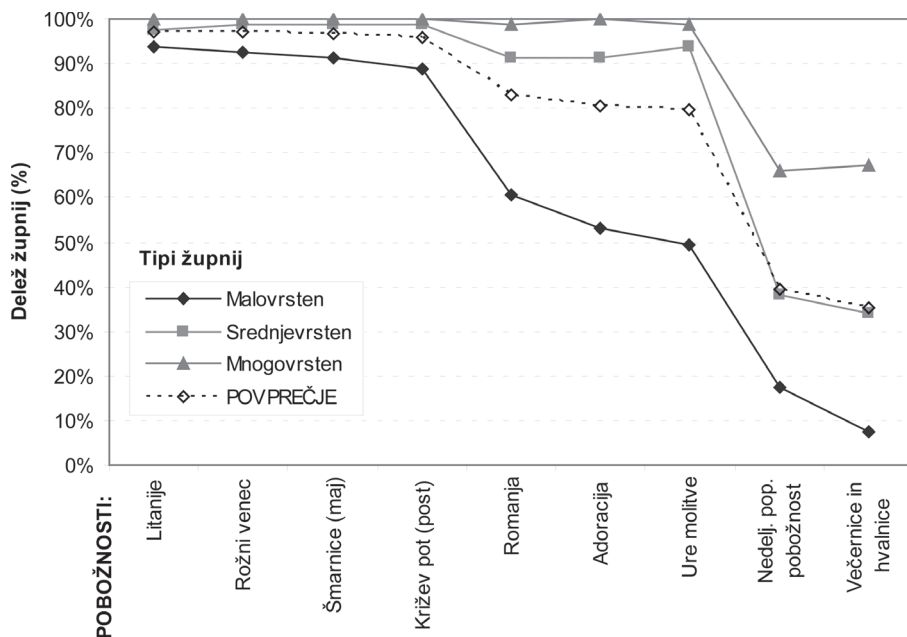
1,7 % župnij svetovalnico.

Presenetljivo pa je, da so se skupine župnijske karitas, ki so bile v večini župnij ljubljanske nadškofije edina diakonijska skupina (glej sliko 2), v celem letu sestale le 7,1-krat, resda v župnijah mnogovrstnega tipa nekoliko pogosteje kakor v obeh drugih dveh.

2.3.1.2.4 Pobožnosti

Tudi s slike 3, na kateri si pobožnosti sledijo od leve proti desni od najbolj do najmanj razširjenih po župnijah ljubljanske nadškofije (glej črtkano črto), opazimo, da je vrstni red preučevanih vrst pobožnosti skoraj pri vseh treh tipih pastoralne raznovrstnosti župnij enak, razlikujejo se le v frekvenci župnij s posamezno pobožnostjo, ki je v bolj raznovrstnih tipih seveda večja. Tako je imelo na primer večernice, ki so v župnijah ljubljanske nadškofije – ne glede na tip pastoralne raznovrstnosti – najmanj priljubljena pobožnost, v povprečju le 7,4 % malovrstnih župnij, 34,2 % srednjevrstnih in 67,1 % mnogovrstnih.

Izsledki raziskave so pokazali, da so se pobožnosti obhajale (na intervalu vrednosti 0–4) v povprečju najpogosteje v župnijah mnogovrstnega tipa (2,7), neko-

Slika 6. Deleži župnij v ljubljanski nadškofiji s preučevanimi pobožnostmi po tipih pastoralne raznovrstnosti, 2006

liko manj pogosto v srednjevrstnih (2,4), najmanj pogosto pa v župnijah malovrstnega tipa (2,1).

2.3.1.3 Korelacija pastoralne raznovrstnosti s stopnjo urbanizacije

Da bi ugotovili, ali obstaja kaka povezava oziroma korelacija med tipom pastoralne raznovrstnosti župnij in stopnjo urbanizacije okolja, smo že pred samo raziskavo vsako župnijo ljubljanske nadškofije razporedili v eno od treh kategorij, v podeželsko, v primestno in v mestno. Ko smo sedaj s testom korelacije ugotavljali, ali obstaja med tipom pastoralne raznovrstnosti župnij in stopnjo urbanizacije okolja statistično značilna povezava, je ta test potrdil našo hipotezo, da med njima obstaja značilna povezava, in to pozitivna.⁶ To pomeni: bolj ko gremo od podeželja proti mestu, značilno več različnih vrst služb, skupin in pobožnosti je v župniji, ki pa se tudi pogosteje sestanejo. Vendar pa imajo v ljubljanski nadškofiji mestne župnije tudi bistveno večje število prebivalcev kakor primestne in podeželske.⁷ Župnije lju-

⁶ V župnijah ljubljanske nadškofije je bila korelacija med tipom pastoralne raznovrstnosti in stopnjo urbanizacije močna in pozitivna (Spearmanov korelacijski koeficient = +0,633**); Kendallov B korelacijski koeficient = +0,574**), vzročnost pa srednje močna ($\epsilon = 0,633$).

⁷ Analiza podatkov o številu prebivalstva v župnijah ljubljanske nadškofije, prejetih od Statističnega urada RS, je pokazala, da je imela v nadškofiji konec leta 2006 najmanj številčna župnija (župnija Planina) 111 prebivalcev, najštevilčnejša župnija (župnija Ljubljana Vič) pa 28 358. Test korelacije je potrdil, da je bila v župnijah ljubljanske nadškofije korelacija med stopnjo urbanizacije in številom prebivalstva močna in pozitivna (Spearmanov korelacijski koeficient = +0,847**).

ljubljanske nadškofije, ki smo jih označili kot malovrstni tip, so tako imele konec leta 2006 v povprečju 6459 prebivalcev (4516 katoličanov), župnije srednjevrstnega tipa 2764 prebivalcev (2214 katoličanov), župnije malovrstnega tipa pa 754 prebivalcev (683 katoličanov). Ob večjem številu katoličanov je pričakovati tudi več možnosti za oblikovanje večjega števila različnih vrst služb, skupin in pobožnosti v župniji.⁸

2.3.2 Župnijska aktivnost

Ker so v ljubljanski nadškofiji med župnijami zelo velike razlike v številu prebivalcev oziroma katoličanov, smo v nadaljevanju na živost župnije pogledali še z drugega vidika. Ta vidik smo poimenovali *tipologija župnijske aktivnosti*, pri kateri smo upoštevali tudi različnost števila župljanov v župniji.

2.3.2.1 Materiali in metode

Pri določitvi indikatorjev tipologije župnijske aktivnosti smo izhajali iz poudarkov drugega vatikanskega koncila, naj bi bila župnijska skupnost subjekt in ne objekt (oskrbovana župnija), v kateri naj bi nosili skupno odgovornost vsi župljani. Ker pa so ti lahko s župnijsko skupnostjo različno intenzivno povezani oziroma so različno intenzivno distancirani od nje, smo pri tipologiji župnijske aktivnosti upoštevali dva indikatorja:

1. indikator je delež župnijskih sodelavcev med katoličani,⁹
2. indikator je delež nedeljnikov med katoličani.

Tako župnijske sodelavce kakor nedeljnike smo torej primerjali s številom katoličanov (ne s številom vseh prebivalcev) na teritoriju župnije. To pa zato, ker župnija po novem *Zakoniku cerkvenega prava* obsega le »vse vernike določenega ozemlja« (ZCP kan. 518) in ne vseh njegovih prebivalcev, kakor je bilo to predvideno še v starem *Zakoniku cerkvenega prava* iz leta 1917.

Tudi pri tipiziranju župnij po župnijski aktivnosti smo uporabili podatke iz župnijskih poročil za leto 2006 oziroma 2006/2007, ki jih hrani Pastoralna služba Nadškofije Ljubljana.

Da smo lahko župnije ljubljanske nadškofije primerjali po obeh indikatorjih hkrati, je bilo treba oba indikatorja združiti v eno oceno župnijske aktivnosti. V ta namen smo vrednosti obeh indikatorjev poprej rekodirali z relativno primerjalno metodo enakih deležev enot v pet različnih vrednosti od 1 do 5;¹⁰ pri tem ocena 5 pomeni najboljši, ocena 1 pa najslabši delež v primerjavi s preostalimi župnijami. Tako kodi-

⁸ Tip pastoralne raznovrstnosti župnije je bil v ljubljanski nadškofiji v močni pozitivni korelaciji s številom prebivalcev (Spearmanov korelacijski koeficient = +0,771**) in s številom katoličanov (Spearmanov korelacijski koeficient = +0,776**).

⁹ Postopek ugotovitve oziroma izračuna števila župnijskih sodelavcev v župnijah ljubljanske nadškofije smo opisali v članku z naslovom Pastoralna shizma v pokoncilski katoliški župniji na Slovenskem (Perše 2010, 254–260).

¹⁰ **Tabela 3:** Mejne vrednosti rekodiranih vrednosti indikatorjev župnijske aktivnosti župnij ljubljanske nadškofije v obseg 1–5 po relativni primerjalni metodi enakih deležev enot s SPSS

rana indikatorja (1–5) smo nato sešteli, oceno župnijske aktivnosti pa dobili kot njuno aritmetično sredino. Župnije ljubljanske nadškofije so tako dobile eno od devetih možnih ocen župnijske aktivnosti, ki smo jih za konec rekidirali v tri vrednosti (1–3)¹¹ oziroma tri tipe; pri tem smo župnije z vrednostjo 1 poimenovali pasivni tip, župnije z vrednostjo 2 zmerno aktivni tip, župnije z vrednostjo 3 pa aktivni tip.

2.3.2.2 Tipi župnijske aktivnosti in njihove značilnosti

Izsledki raziskave župnij ljubljanske nadškofije po tako imenovani župnijski aktivnosti so torej pokazali, da obstajajo trije različni tipi, ki smo jih poimenovali:

- pasivni tip župnij: to je tista tretjina župnij, ki so imele najmanjši delež nedeljnikov in župnijskih sodelavcev med katoličani;
- zmerno aktivni tip župnij: sem smo uvrstili tretjino župnij, ki so imele nekoliko višji delež nedeljnikov in župnijskih sodelavcev med katoličani kakor župnije pasivnega tipa;
- aktivni tip župnij, to je tretjina župnij z najvišjim deležem nedeljnikov in župnijskih sodelavcev med katoličani.

Ko smo analizirali povprečne vrednosti indikatorjev v župnijah ljubljanske nadškofije po tipih župnijske aktivnosti, smo ugotovili, da imajo pri nas med katoličani:

- župnije pasivnega tipa v povprečju 12,4 % nedeljnikov in 4,2 % sodelavcev,
- župnije zmerno aktivnega tipa v povprečju 21,4 % nedeljnikov in 7,3 % sodelavcev,
- župnije aktivnega tipa v povprečju 34,7 % nedeljnikov in 14,0 % sodelavcev.

Ko smo analizirali povezavo med tipom župnijske aktivnosti in stopnjo urbanizacije okolja v župnijah ljubljanske nadškofije, je test korelacije resda pokazal, da je med njima statistično značilna povezava, vendar negativna.¹² To pomeni: bolj ko gremo od podeželja proti mestu, manj aktiven je v ljubljanski nadškofiji tip župnije oziroma manjši delež nedeljnikov in sodelavcev je med tamkajšnjimi katoličani.

***

Oba vidika gledanja na živost župnije sta nas torej glede na stopnjo urbanizacije privedla do različnih sklepov. Po prvem vidiku gledanja na živost župnije (tako

Parameter		Indikator 1 (Delež sodelavcev med katoličani)	Indikator 2 (Delež nedeljnikov med katoličani)
N	Upoštevane	233	233
	Manjkajoče	0	0
%	20	4,5	13,9
	40	6,3	19,1
	60	8,8	23,6
	80	11,9	29,9

¹¹ Ocene 1; 1,5 in 2 so prejele vrednost 1, ocene 2,5; 3 in 3,5 vrednost 2, ocene 4; 4,5 in 5 pa vrednost 3.

¹² V župnijah ljubljanske nadškofije je bila korelacija med tipom župnijske aktivnosti in stopnjo urbanizacije srednje šibka in negativna (Spearmanov korelacijski koeficient = $-0,392^{**}$; Kendallov B korelacijski koeficient = $-0,354^{**}$), vzročnost pa srednje močna ($\epsilon = 0,394$).

imenovana pastoralna raznovrstnost) je raziskava pokazala, da gre v ljubljanski nadškofiji statistično značilno najboljše mestnim župnijam oziroma župnijam z velikim številom župljanov. Po drugem vidiku gledanja na živost (tako imenovana župnijska aktivnost) je raziskava pokazala, da gre značilno najboljše podeželskim župnijam oziroma župnijam z majhnim številom župljanov.¹³ To pa pomeni, da ob upoštevanju zgolj enega vidika gledanja na živost župnije lahko naredimo krivico župnijam, ki jim kaže bolje po drugem vidiku.

2.3.3 Pastoralna živost župnij

2.3.3.1 Končni (kombinirani) tipi pastoralne živosti župnij

Da bi se pri medsebojnem primerjanju župnij po živosti izognili morebitnim »krivicam«, smo na koncu oba poprej oblikovana tipa živosti združili oziroma kombinirali, pri tem pa smo dali prednost tipom župnijske aktivnosti, ker – kakor smo že omenili – ta upošteva različno absolutno število katoličanov v župnijah. Tako smo dobili župnije, razvrščene v devet različnih kombinacij (tri tipe župnijske aktivnosti s tremi podtipi pastoralne raznovrstnosti):

Glede na delež nedeljnikov in župnijskih sodelavcev med katoličani	Glede na raznovrstnost služb, skupin, pobožnosti in pogostosti njihovih srečanj
<i>Pasivni</i> (v povprečju 12,4 % nedeljnikov in 4,2 % sodelavcev med katoličani)	– <i>Malovrstni</i>
	– <i>Srednjevrstni</i>
	– <i>Mnogovrstni</i>
<i>Zmerno aktivni</i> (v povprečju 21,4 % nedeljnikov in 7,3 % sodelavcev med katoličani)	– <i>Malovrstni</i>
	– <i>Srednjevrstni</i>
	– <i>Mnogovrstni</i>
<i>Aktivni</i> (v povprečju 34,7 % nedeljnikov in 14,0 % sodelavcev med katoličani)	– <i>Malovrstni</i>
	– <i>Srednjevrstni</i>
	– <i>Mnogovrstni</i>

2.3.3.2 Seznam župnij ljubljanske nadškofije po tipih živosti

Navajamo vseh 233 župnij ljubljanske nadškofije, tipiziranih v devet (končnih) tipov živosti:

Župnije pasivno-malovrstnega tipa: Bohinjska Bela, Dobovec, Dobrava, Draga, Golo, Gozd, Izlake, Kamna gorica, Koprivnik v Bohinju, Kropa, Lipoglav, Ljubljana Barje, Ljubljana Šmartno ob Savi, Ljubno, Ovsišje, Radomlje, Reteče, Ribno, Rova, Sava, Šentlambert, Turjak, Zasip.

Župnije pasivno-srednjevrstnega tipa: Begunje na Gorenjskem, Bled, Bohinjska Bistrica, Brezovica, Dobje, Grahovo, Homec, Ig, Kisovec, Koroška Bela, Kranj Dru-
lovka/Breg, Kranjska Gora, Kranj Šmartin, Lesce, Ljubljana Sv. Križ, Ljubljana Sv. Peter, Ljubljana Zadobrova, Ljubljana Rudnik, Mavčiče, Notranje Gorice, Radeče,

¹³ Test korelacije je pokazal, da je bila v župnijah ljubljanske nadškofije med tipom župnijske aktivnosti in številom prebivalcev (Spearmanov korelacijski koeficient = $-0,435^{**}$) oziroma katoličanov (Spearmanov korelacijski koeficient = $-0,404^{**}$) negativna statistično značilna povezava.

Sora, Šmarca - Duplica, Tomišelj, Trzin, Tržič.

Župnije pasivno-mnogovrstnega tipa: Dob, Domžale, Gorje, Jesenice, Kranj, Kranj Zlato polje, Litija, Ljubljana Bežigrad, Ljubljana Fužine, Ljubljana Ježica, Ljubljana Kašelj/Zalog, Ljubljana Koseze, Ljubljana Moste, Ljubljana Stožice, Ljubljana Sv. Jakob, Ljubljana Šentvid, Ljubljana Šiška, Ljubljana Štepanja vas, Ljubljana Trnovo, Ljubljana Vič, Mengeš, Radovljica, Zagorje ob Savi.

Župnije zmernoaktivno-malovrstnega tipa: Babno polje, Blagovica, Čemšenik, Črni Vrh, Hotič, Javor, Krašnja, Leskovic, Loški Potok, Mekinje, Prežganje, Primskovo na Dolenjskem, Rateče - Planica, Stara Oselica, Sv. Križ nad Jesenicami, Sv. Planina, Sveta gora, Svibno, Šentgotard, Šentožbolt, Šenturška Gora, Špitalič, Štanga, Trata - Gorenja vas, Trboje, Tunjice, Vače, Višnja Gora, Vrhpolje, Žabnica.

Župnije zmernoaktivno-srednjevrstnega tipa: Besnica, Borovnica, Dobrova, Duplje, Goriče, Gornji Logatec, Horjul, Jarše, Kolovrat, Kovor, Ljubljana Kodeljvo, Pirniče, Planina pri Rakeku, Predoslje, Preserje, Ribnica, Rob, Smlednik, Srednja vas v Bohinju, Stranje, Šentvid pri Stični, Škocjan pri Turjaku, Škofja Loka - Suha, Šmartno pod Šmarno Goro, Šmartno pri Litiji, Trstenik, Velike Lašče, Žalna.

Župnije zmernoaktivno-mnogovrstnega tipa: Breznica, Cerklje na Gorenjskem, Dol pri Ljubljani, Dolnji Logatec, Grosuplje, Ihan, Kamnik, Kokrica, Komenda, Kranj - Primskovo, Križe, Ljubljana Črnuče, Ljubljana Dravljje, Ljubljana Podutik, Ljubljana Polje, Ljubljana Sv. Trojica, Moravče, Preska, Rakek, Sostro, Stara Loka, Stari trg pri Ložu, Sv. Helena - Dolsko, Sv. Jakob ob Savi, Šenčur, Škofja Loka, Škofljica, Šmarje - Sap, Tržič - Bistrica, Vir, Vrhnika, Želimlje, Žiri.

Župnije aktivno-malovrstnega tipa: Češnjice, Davča, Gora pri Sodražici, Hote-dršica, Janče, Javorje nad Škofjo Loko, Javorje pri Litiji, Jezersko, Kokra, Kopanj, Leše, Lučine, Motnik, Nova Oselica, Peče, Podlipa, Polšnik, Rakitna, Sorica, Struge, Sv. Gregor, Sv. Katarina - Topol, Sv. Lenart, Sv. Vid nad Cerknico, Velike Poljane, Vranja Peč, Zaplana, Zlato Polje.

Župnije aktivno-srednjevrstnega tipa: Begunje pri Cerknici, Bloke, Bukovščica, Dražgoše, Kresnice, Ljubljana Sv. Nikolaj, Lom, Nevlje, Polica, Poljane nad Škofjo Loko, Preddvor, Rovte, Sela pri Kamniku, Sv. Duh pri Škofji Loki, Sveta Trojica nad Cerknico, Šentjošt nad Horjulom, Šentjurij - Podkum, Šmartno v Tuhinju, Št. Jurij pri Grosupljem, Unec, Velesovo, Vrh - Sv. Trije kralji, Zali Log, Zapoge, Zgornji Tuhinj.

Župnije aktivno-mnogovrstnega tipa: Bevke, Brdo, Cerknica, Dobropolje - Videm, Dolenja vas, Ivančna Gorica, Ljubljana Marijino oznanjenje, Ljubljana Rakovnik, Mošnje, Naklo, Podbrezje, Polhov Gradec, Selca, Sodražica, Stična, Vodice, Železniki.

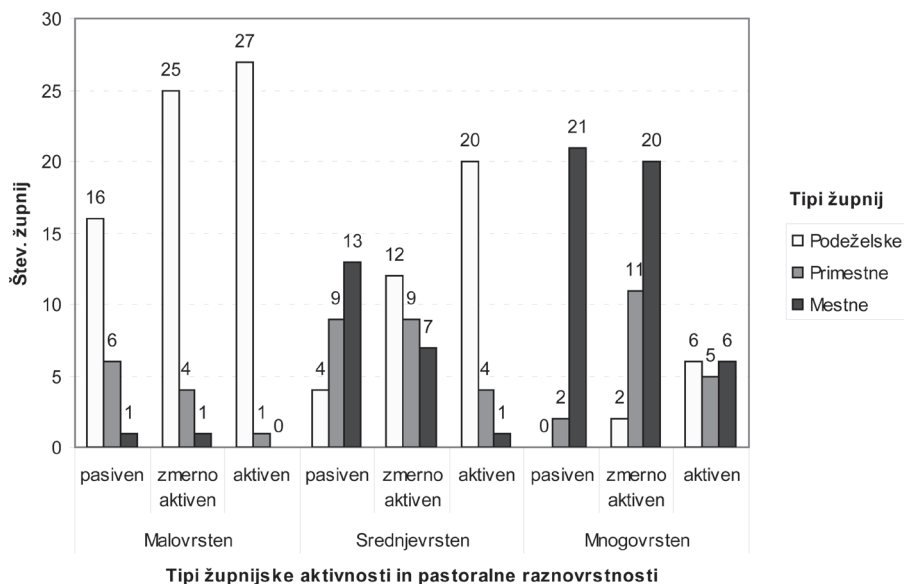
Na koncu razvrščanja župnij po tipih živosti bi radi opozorili še na dejstvo, da je danes pri vernikih zavest pripadnosti župniji, v kateri imajo prebivališče, bolj zaželeno kakor pa realna (Nimac 2008, 99–101), zato lahko nekatere župnije beležijo slabše oziroma boljše mesto v primerjavi z drugimi v nadškofiji, kakor bi ga drugače imele, če bi upoštevali le njihove župljane.¹⁴ Prav tako bi dodali, da so

¹⁴ Tako na primer nadpovprečni delež nedeljnikov beleži zaradi narodnega svetišča na Brezjah župnija Mošnje (89,3 % nedeljnikov na število prebivalcev oziroma 100,4 % nedeljnikov na število katoličanov); stolna župnija Ljubljana Sv. Nikolaj pa ima celo več nedeljnikov, kakor je vseh prebivalcev na njenem teritoriju (111,1 % nedeljnikov na število prebivalcev oziroma

rezultati raziskave odvisni od objektivnosti župnikov, ki so izpolnjevali obrazce župnijskih poročil, iz katerih smo črpali podatke za našo raziskavo.

2.3.3.3 Korelacija živosti župnije s stopnjo urbanizacije

V nadaljevanju je zanimiva ponazoritev tipov živosti župnij glede na stopnjo urbanizacije okolja.

Slika 3. Župnije ljubljanske nadškofije glede na stopnjo urbanizacije, glede na tip župnijske aktivnosti in glede na tip pastoralne raznovrstnosti, 2006(2006/2007)

S slike 4 je razvidna frekvenca župnij ljubljanske nadškofije po devetih (kombiniranih) tipih živosti župnij glede na stopnjo urbanizacije okolja. Zaradi v raziskavi že ugotovljene korelacije obeh oblikovanih tipov živosti župnij, ki sta s stopnjo urbanizacije okolja prav v nasprotni povezavi (tip pastoralne raznovrstnosti župnije je v pozitivni, tip župnijske aktivnosti pa v negativni povezavi s stopnjo urbanizacije), nas skrajni ugotovitvi, ki sta razvidni s slike 4, ne presenečata. S slike je namreč razvidno, da:

- nobena mestna župnija ni aktivno-malovrstnega tipa (skoraj vse župnije aktivno-malovrstnega tipa so podeželske), to pomeni, da nobena mestna župnija ni imela velikega deleža nedeljnikov in župnijskih sodelavcev med katoličani z majhnim številom vrst služb, skupin in pobožnosti in z majhno pogostostjo njihovih srečanj;
- nobena podeželska župnija ni pasivno-mnogovrstnega tipa (večina župnij pa-

148,2 % nedeljnikov na število katoličanov) ipd.

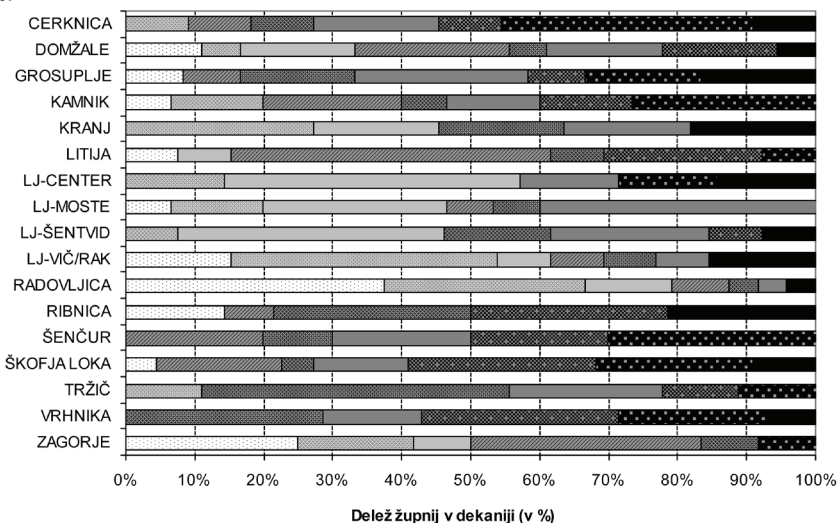
sivno-mnogovrstnega tipa je mestnih), to pomeni, da nobena podeželska župnija ni imela majhnega deleža nedeljnikov in sodelavcev med katoličani z velikim številom vrst služb, skupin, pobožnosti in z veliko pogostostjo njihovih srečanj, seveda v primerjavi z drugimi župnijami v ljubljanski nadškofiji.

Oba omenjena skrajna primera tako le še nazorno pokažeta, kako nujno je za »verodostojno« podobo o živosti župnij pri nas, da upoštevamo hkrati oba poprej preučevana vidika gledanja na živost.

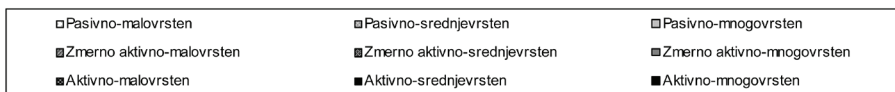
2.3.4 Različni tipi župnij v dekaniji

In če za konec pogledamo tipe živosti župnij ljubljanske nadškofije še po dekanijah, opazimo, da so v isti dekaniji župnije različnih tipov živosti (slika 5), to pa je ena od pomembnejših ugotovitev naše raziskave.

Dekanije:

Tipi župnij

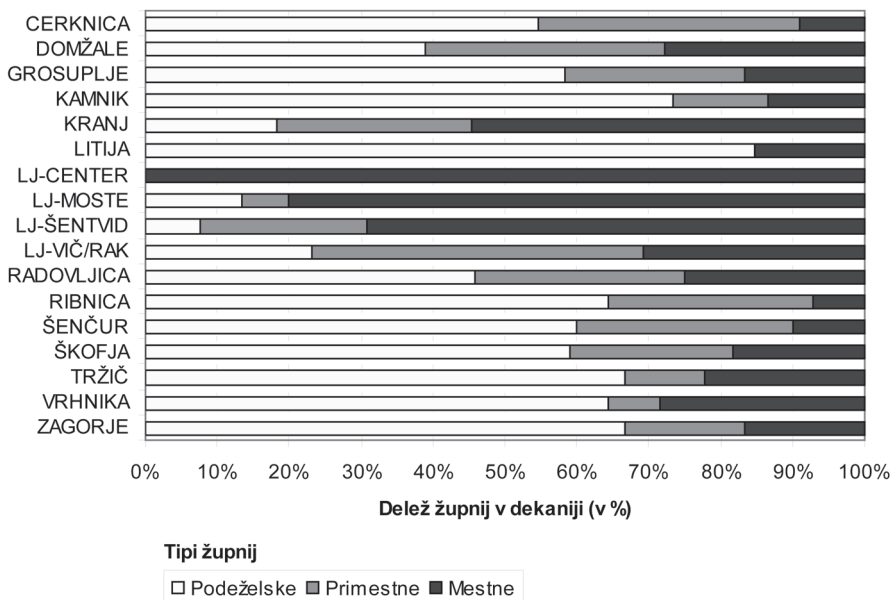
Slika 4. Župnije ljubljanske nadškofije po dekanijah glede na živost, 2006 (2006/2007)

Ta ugotovitev nas niti ne preseneča, saj je tip živosti župnije v precejšnji povezavi s stopnjo urbanizacije okolja, kakor je pokazala naša raziskava.

Župnije ljubljanske nadškofije pa se v isti dekaniji glede na stopnjo urbanizacije okolja precej razlikujejo med seboj; enotne so si edinole župnije v dekaniji Ljubljana Center, v kateri so vse župnije mestne, kakor nazorno prikazuje slika 6.

Dekanije:

Slika 5. Župnije ljubljanske nadškofije po dekanijah glede na stopnjo urbanizacije okolja

3. Razprava

Med raziskavo pastoralnega stanja župnij smo ugotovili, da tipologija za tovrstno analizo župnij pri nas ni razvita. Sprva smo po zgledu Zulehnerjeve tipologije živosti župnij izoblikovali tako imenovano *tipologijo pastoralne raznovrstnosti župnij*, po kateri smo župnije ljubljanske nadškofije razvrstili ob sočasnem upoštevanju treh indikatorjev (raznovrstnost služb, raznovrstnost skupin in pogostost njihovih srečanj ter raznovrstnost pobožnosti in pogostost njihovih obhajanj), a to se je izkazalo za nezadostno. Po tovrstni tipologiji namreč najboljše kaže mestnim, najslabše pa podeželskim župnijam, ker imajo podeželske bistveno manjše število katoličanov kakor mestne in s tem tudi manj možnosti oblikovanja različnih služb, skupin in pobožnosti. Ker je bilo to dejstvo pri Zulehnerjevi tipologiji živosti župnij, ki smo jo uporabili kot zgled, verjetno prezrto, je prišel do podobnega sklepa kakor mi: da je namreč živost župnije odvisna od števila katoličanov v župniji. Za župnije dunajskega vikariata, v katerih je izvedel analizo živosti župnije, je namreč ugotovil: »Če se razvrsti raziskane župnije po številčnosti katoličanov ..., so žive prej tiste, ki imajo več kot 1.800 katoličanov. Očitno se potrebuje takšen članski potencial, da lahko pridobijo zadosti ljudi za diferencirane službe in oblikujejo pastoralne skupine.« (2003, 149–150)

Zato smo med raziskavo izoblikovali še dopolnilno tipologijo, tako imenovano *tipologijo župnijske aktivnosti*, pri kateri smo župnije ljubljanske nadškofije razvrstili ob sočasnem upoštevanju dveh indikatorjev, to je deleža nedeljnikov in sode-

lavcev med katoličani. Glede na stopnjo urbanizacije pri tej tipizaciji župnij najbolje kaže podeželskim župnijam, najslabše pa mestnim, to pa je prav nasprotno, kakor velja za tipizacijo župnij po pastoralni raznovrstnosti.

Raziskava je potrdila, da je dopolnitev tipologije župnijske pastoralne raznovrstnosti nujno potrebna. V nasprotnem primeru bi naredili veliko krivico župnijam, ki zaradi majhnega števila župljanov niti teoretično ne morejo v številu raznovrstnih služb, skupin in pobožnosti prekašati velikih (mestnih) župnij, tudi če bi bili v župniji dejavno angažirani vsi župljani. Zato smo na koncu obe poprej oblikovani tipologiji združili (tipologijo župnijske pastoralne raznovrstnosti in tipologijo župnijske aktivnosti) in tako dobili devet tipov pastoralne živosti župnij (oziroma tri tipe s tremi podtipi):

- pasivno-malovrstna (a), pasivno-srednjevrstna (b) in pasivno-mnogovrstna župnija (c),
- zmernoaktivno-malovrstna (a), zmernoaktivno-srednjevrstna (b) in zmernoaktivno-mnogovrstna župnija (c),
- aktivno-malovrstna (a), aktivno-srednjevrstna (b) in aktivno-mnogovrstna župnija (c).

Takšno razvrščanje župnij je lahko v pomoč pri iskanju župnij »dobre prakse« pa tudi kot realna podlaga pri izdelavi pastoralnih načrtov, prilagojenih posameznim tipom župnij ipd. Ker je naša tipologija izoblikovana po relativni metodi enakih deležev enot (to pa zato, ker na področju vrednotenja pastoralne živosti župnij pri nas ni bilo skoraj nič narejenega), bi v prihodnosti veljalo izoblikovati tipe župnij, ki bi tudi dejansko ustrezali poimenovanim tipom.¹⁵ V ta namen bi bilo treba doreči dopustne meje vrednosti indikatorjev za posamezni tip živosti župnije. To bi ne nazadnje spodbujajoče vplivalo na pastoraliste, saj bi tako vsaj približno vedeli, kako daleč so na posameznem pastoralnem področju od zelene »koncilске« podobe župnije. Vse to pa bi zahtevalo teamsko delo strokovnjakov na vseh treh pastoralnih področjih (diakonija, bogoslužje, oznanjevanje). Vsekakor bi morala ostati tipologija živosti župnij fleksibilna oziroma odprta za sprejemanje vedno novih indikatorjev, to je novih vrst pastoralnih služb, skupin in pobožnosti in pogostosti njihovih srečanj ipd., pa tudi njihovih novih vrednotenj, kakor je na primer zelena višina deleža župnijskih sodelavcev med katoličani ipd.

Na posinodalnem dnevu 2008 je voditelj Slovenske oznanjevalne komisije ugotovil, »da ni bilo še nikoli na voljo toliko možnosti, dejavnosti, in vloženih naporov na področju dela z mladino, družinami, katehezo, izobraževanjem sodelavcev, uvažanjem odraslih sodelavcev, delom z bibličnimi skupinami, animatorji ipd. Pestrost pastoralnih pobud in ponudb je že kar nepregledna.« (Žibert 2008, 71) Na podlagi klasificiranja župnij ljubljanske nadškofije po tipologiji pastoralne raznovrstnosti župnij lahko zanesljivo trdimo, da to velja zlasti za mestne župnije oziroma tiste župnije, ki smo jih v raziskavi označili kot mnogovrstne.

¹⁵ Ni torej nujno, da so župnije, ki smo jih označili na primer kot »aktivni« tip, tudi dejansko aktivne. Pomeni le, da so te župnije aktivnejše glede na druge župnije v ljubljanski nadškofiji. Vendar velja omeniti tudi: z analizo vrednosti indikatorjev v posameznih tipih župnij smo ugotovili, da so tipi tako zelo različni med seboj, da bi lahko posamezne tipe tudi dejansko med seboj tako drastično poimenovali, kakor smo jih.

Izsledki naše raziskave so pokazali: več služb, skupin in pobožnosti ima župnija, pogostejše so seje ŽPS v župniji.¹⁶ Do podobnih ugotovitev so prišli tudi v Avstriji (Hennersperger 1999, 37). Več vrst skupin in služb ima župnija, večja je potreba po vodenju. ŽPS namreč udejanja skupnostno pastoralo.

Pomembna značilnost sodobne družbe je pluralizem. Na temelju izsledkov naše raziskave opozarjamo, da se v mestnih župnij zahteva bistveno več vrst dejavnosti kakor v podeželskih. To pa zato, ker imajo tam tudi večje število župljanov. Nena zadnje lahko rečemo, da je to tudi zahteva različnih karizem, ki so vernikom od Boga darovane.

Enako bi bilo v prihodnje v župnijah vredno razmisliti tako o kvaliteti že obstoječih dejavnosti,¹⁷ zlasti v mestnih župnijah, kakor tudi o oblikovanju novih dejavnosti, pri tem pa ne smemo prezreti diakonijskih dejavnosti, ki jih je v vseh župnijah ljubljanske nadškofije zelo malo, kljub temu da so – kakor pišejo avtorji knjižice *Cerkveni poklici in službe* – »možnosti tovrstnega organiziranja in institucionalnega delovanja ... široke« (Saje idr. 2007, 23).¹⁸ Vrh vsega so izsledki naše raziskave pokazali, da so se tudi obstoječe diakonijske skupine v župnijah sestale manj pogosto, kakor se je sestala večina drugih skupin. Kristus pa je pri zadnji večerji jasno pokazal, da je služenje (umivanje nog) brez evharistije – suženjstvo, evharistija brez umivanja nog pa je – herezija (Potočnik 2010, 40).

Po plenarnem zboru je pri nas večji poudarek na povezovanju župnij znotraj dekanije. Dekanije naj bi sprejemale naloge, ki so v prid tako posameznim župnijam kakor tudi celotni dekaniji (PZ 423).

Izsledki naše raziskave so pokazali, da obstajajo celo v isti dekaniji različni tipi župnij glede na stopnjo urbanizacije in kot posledica tega tudi glede na pastoralno živost župnij. Med tipi župnij pa je – po izsledkih raziskave sodeč – precejšnja razlika. Zato je razumljivo, da dajanje istih smernic vsem župnijam v ljubljanski nadškofiji ni pastoralno modro. Potemtakem lahko k neuresničitvi sklepnih besedil (v uvodu omenjena ugotovitev Petra Kvaternika) prispevajo tudi enotne direktive vsem župnijam enako, kakor na primer: »Vsaka župnija naj ima ŽPS in mladinske skupine ...« (*Zbornik POZLN 1988 1989*, čl. 10 e) »Glavno delo Karitas naj bi potekalo na župnijah, zato naj ima vsaka župnija svojo Karitas ...« (*Zbornik tretjega zasedanja POZLN 1991 1992*, čl. 5 a) »Vsaka župnija naj bi imela vsaj eno skupino zakoncev, vendar naj skrbi, da bi bilo v župniji več takšnih skupin ... Vsaka župnija naj uvede redne kateheze s starši veroučencev.« (*Družina varuje in daje rast življenju in veri* 1990, čl. 25–26) Kakor da bi pri nas obstajal le en tip župnij!

¹⁶ Korelacija med pogostostjo sej ŽPS in tipom raznovrstnosti župnij je pozitivna (Kendallov koeficient korelacije $B = +0,535^{**}$).

¹⁷ V prihodnosti bi bilo dobro analizirati tudi kvaliteto izvajanih posameznih dejavnosti in odnosov med verniki; v naši raziskavi smo kot »kvalitativni« vidik upoštevali zgolj pogostost srečanj.

¹⁸ Tudi raziskava strukture laičkih župnijskih sodelavcev glede na tri temeljna pastoralna področja je pokazala, da je v ljubljanski nadškofiji največ župnijskih laičkih sodelavcev dejavnih pri bogoslužnih opravilih (58,5 %), skoraj pol manj pri oznanjevanju (35,7 %), zelo malo pa jih je dejavnih na področju diakonije (5,8 %) (Perše 2010, 257–260).

Ker so izsledki raziskave potrdili hipotezo, da v ljubljanski nadškofiji obstaja več tipov župnij, želimo za konec opozoriti na potrebo po pastoralnih načrtih, prilagojenih posameznim tipom župnij glede na stopnjo urbanizacije. V ta namen predlagamo, da se župnije istega tipa glede na stopnjo urbanizacije na ravni arhidiakona ali škofije med seboj povežejo in skupaj načrtujejo smernice, ki bodo »po meri« njihovih župnij. O tem pa, kako spremembe izvesti v praksi, obstaja obsežna svetovna literatura, s katero bi se bilo dobro seznaniti tudi v Cerkvi na Slovenskem. Tako bi župnije postale učinkovitejše »nosilke« pastorage, ki naj ne bi bile obravnavane zgolj kot izvršni organi vnaprej danih pastoralnih konceptov ali prepuščene osamljene in nemočne sredi župnij drugega tipa, ki jih zato težje razumejo in jim torej tudi svetujejo težko. Le tako bi pastorage prilagodili posameznim tipom župnij, kakor je – ne nazadnje – predlagal tudi sklepni dokument Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem (PZ 425). V nasprotnem primeru ostajajo pastoralne smernice presplošne ali nerealne za večino župnij. Ker pa je pri načrtovanju dobro poznati primere dobre prakse, jih s tipiziranjem župnij po izoblikovani tipologiji živosti župnij tudi ne bo težko najti.

Reference in literatura

- Cestnik, Branko**, ur. 2002. *Načrt mladinske pastorage. Škofjski zbor o mladini*. Maribor: Pastoralna služba.
- Človek in kristjan v današnji slovenski družbi in Cerkvi**. 1979. Prenova 6. Ljubljana: Nadškofjski ordinariat.
- Družina varuje in daje rast življenju in veri: pastoralne smernice. 1990. V: Škofjski zbor mariborske škofije**, zv. 5. Pastoralni pogovori 19/6. Maribor: Škofjski ordinariat.
- Duhovniško posvečenje**. 1976. Prenova 4. Ljubljana: Nadškofjski ordinariat.
- Hennersperger, Anna**. 1999. *Synodale Gemeindeleitung: pastoraltheologische Option für eine participatio actuosa pastoraler Beratungsgremien*. AfkSDossier 17. Graz: Zeitpunkt.
- Krst. Birma**. 1976. Prenova 2, Srečanje s Kristusom v zakramentih 3–4. Ljubljana: Nadškofjski ordinariat.
- Kvaternik, Peter**. 2008. Nedokončani sinodalni procesi v Sloveniji. *Bogoslovni vestnik* 68: 257–264.
- Nimac, Stipe**. 2008. *Pastoral grada*. Split: Ravnokotarski Cvit.
- O življenju duhovnikov. Drugi škofjski zbor 1993–1996**. 1998. Maribor: Škofjski ordinariat.
- Pastoralna služba Nadškofije Ljubljana**. Podatki Letnega pregleda pastoralnega dela: oznanjevalno-karitativni del za leta 2004/05–2008/09. Arhiv Pastoralne službe Nadškofije Ljubljana.
- Pastoralna služba Nadškofije Ljubljana**. Podatki Letnega pregleda pastoralnega dela: bogoslužni del za leta 2004–2008. Arhiv Pastoralne službe Nadškofije Ljubljana.
- Pastoralne smernice**. 1996. Koper: Škofija Koper.
- Pavlin, Branko, Aleksander Milenković, Simona Klasinc in Barbara Grm**. 2004. *Mestna naselja v Republiki Sloveniji, 2003*. Posebne publikacije 3. Ljubljana: SURS.
- Perše, Brigita**. 2010. Pastoralna shizma v pokoncilski katoliški župniji na Slovenskem. *Bogoslovni vestnik* 70: 251–264.
- Potočnik, Vinko**. 2010. Z dobroteljnostjo in solidarnostjo proti revščini in izključenosti. V: *Nosite bremena drug drugemu (Gal 6,2): zbornik pastoralnega tečaja 44, 5–42*. Maribor: Slomškova družba.
- Saje, Andrej, Barbara Baloh in Urška Baloh**. 2007. *Cerkveni poklici in službe*. Ljubljana: Salve.
- Statistični urad Republike Slovenije**. Podatki demografske statistike po župnijah na stanje 31. 12. 2006. Arhiv Pastoralne službe Ljubljanske nadškofije.
- Sveta pokora. Bolniško maziljenje**. 1976. Prenova 3, Srečanje s Kristusom v zakramentih 5–6. Ljubljana: Nadškofjski ordinariat.
- Sveti zakon**. 1976. Prenova 5, Srečanje s Kristusom v zakramentih 8. Ljubljana: Nadškofjski ordinariat.
- Štuhec, Ivan, Julka Nežič, Peter Kvaternik, in Lojze Cvikel**, ur. 2002. *Izberi življenje: sklepni doku-*

- ment Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem. Ljubljana: Družina.
- Valenčič, Rafko.** 2000. *Posebna pastoralna teologija*. Ljubljana: Skriptarna Teološke fakultete.
- Zakonik cerkvenega prava.** 1999. Ljubljana: Družina.
- Zakramenti. Evharistična skrivnost.** 1976. Prenova1, Srečanje s Kristusom v zakramentih 1–2. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat.
- Zbornik Pastoralnega občnega zbora ljubljanske nadškofije 1988.** 1989. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat.
- Zbornik tretjega zasedanja pastoralnega občnega zbora ljubljanske nadškofije 1991.** 1992. Ljubljana: Nadškofijski ordinariat.
- Zulehner, Paul Michael, Hannes Gönner, in Johannes Schweighofer.** 1997. *Pfarranalyse: Anstoß zur Pfarrgemeinde-Entwicklung*. AfkSDossier 15. Wien: Dom-Verlag.
- Zulehner, Paul Michael.** 2002. *Denn du kommst unserem Tun mit deiner Gnade zuvor: zur Theologie der Seelsorge heute*. Ostfildern: Schwabenverlag.
- Zulehner, Paul Michael.** 2003. Eine neue Art von Priestern in Gemeinden Europas: eine Fallstudie. V: *Leuteprister in lebendigen Gemeinden*, 127–162. Ostfildern: Schwabenverlag.
- Žibert, Alfonz.** 2008. Slovenska oznanjevalna komisija. V: Peter Kvaternik, Mojca Bertoncel in Brigita Perše, ur. *Posinodalni dan: delovno gradivo: za življenje – za družino*, 71–72. Ljubljana: Slovenska škofovska konferenca: Slovenski pastoralni svet.